

Mummosta vauvaksi – ja taas mummoksi

Ellillä on dementia

Kesällä 14 vuotta täyttävän Ellin (virallisemmin KANS & FIN & EST MVA, FIN JVA Malec Oka, syntynyt 20.7.1989) ensimmäiset dementiaoireet alkoivat, kun se oli noin 12-vuotias. Kotioloissa vuosikaudet laiskana maannut vanha rouva muuttui vähitellen kuin pennuksi taas. Se juoksi ympäri huushollia korvat innosta putkella ja houkutteli kaikkia muita koiria leikkimään kanssaan. Jos se ei onnistunut, Elli leikki hilpeästi itseksensä pehmo- ja vinkulelujen kanssa.

Samaan aikaan myös Ellin luonne muuttui. Jopa mäyräkoiraksi harvinaisen itsepäinen Elli alkoi yhtäkkiä pehmetä ja innostua tempuilleista. Se innostui myös treenaamaan agilityä, jota oli joskus aikaisemminkin harjoiteltu muiden koiriemme kanssa. Elli ei näihin agility-treeneihin ollut koskaan aikaisemmin osallistunut. Yritetty oli, mutta aikaisemmin Elli vain katsoi kaskijää ylimielisesti sen näköisenä, että hyppää ja kiipee itse. Edes makupala ei riittänyt motiiviksi minkäälaiseen tempuuluun.

Dementiaksi Ellin luonteen muutoksia ei varmaan olisi edes ymmärretty, jos ei ihmis-lähipiirissä olisi ollut alzheimerin tautia. Taudin kehitys näytti paljolti samanlaiselta kuin ihmiselläkin.

Jo tässä vaiheessa aloin kysellä eläinlääkäreiltä koirien dementiasta. Tietoa ei tuntunut juuri olevan, useimmat tarjosivat vain sitä vanhaa äreä, kuuro ja sokea –versiota. Muunlaisesta ei ollut tietoa.

Monet vanhan mäyräkoiran omistaneet sen sijaan ovat kertoneet uudestaan pentumaisiksi muuttuneista vanhuksistaan. Meidän neljästä koirastamme kolme on vanhuksia, yli 12-vuotiaita. Kahdella muulla vanhuksella ei kuitenkaan ole näkynyt minkäänlaisia merkkejä dementiasta.

Pallo hukassa

Ankeampi vaihe Ellin dementiassa alkoi viime talvena, jolloin Elli muuttui sikeästi nukkuvaksi, ympäristöstä piittaamattoman oloiseksi. Ellin kuulokin tuntui menneen. Se vain nukkui sängyssä, kun tulimme kotiin, mutta heräsi lopulta kun tarpeeksi rymistelimme ja huutelimme. Ja kun se vihdoinkin heräsi, se oli kovasti hämmästyneen näköinen, ihan kuin ei tietäisi olemmeko me takki päällä eteisessä seisovat tulossa vai menossa.

Ellin kuulo ei ollut kokonaan mennyt, mutta Ellin kyky erottaa äänen tulosuunta oli kadonnut. Tämä teki sen piittaamattomaksi äänistä. Se lakkasi myös haukkumasta.

Aikaisemmin kellontarkalta Elliltä näytti hukkuneen myös tolkkuvuorokauden ajoista. Nyt se ryntäsi keittiöön aina, jos sinne meni joku. Ihan varmana siitä, että on ruoka-aika. Vaikkei tiedäkään onko ilta- vai aamuruoka. Ellin ruokahalu on säilynyt ennallaan, tai suorastaan kasvanut.

Ellin muisti pätkee muutenkin. Useimmiten se osaa vielä pyytää ulos, vaikka välillä sitä on vahdittava kuin pikkupentua, ja huomattava pissa- tai kakkahädän oireet. Mutta kun Ellin päästää pihalle, se saattaakin innoissaan juoksennella pitkin pihaa ja tulla innoissaan juosten takaisin sisälle tekemättä tarpeitaan. Ja sitten se pyytää parin minuutin päästä uudestaan pihalle. Tämä toistuu joskus viisikin kertaa. Silti asiat saattavat jäädä tekemättä, ja lopulta Elli saattaa pissata tai kakata sisälle, ihan meidän silmiemme alla.

Vanhojen tuttujen, sekä ihmisten että koirien, tapaamisesta Elli on edelleen selvästi iloinen. Uudet ihmiset sen sijaan eivät juuri tunnustavan. Mutta toisaalta, Elli on aina ollut harvinaisen valikoiva ihmisten suhteen. Kaikkien koirien kanssa se sen sijaan on aina tullut toimeen, ja tulee vieläkin.

Myös lenkit ovat Ellistä edelleen mukavia, ja niitä se tekee mielellään myös vaihtelevissa paikoissa.

Muiden tuttujen kuvioiden muuttaminen hämmästyttää Elliä selvästi. Elli on koiralaumamme pomo, mutta kolme muuta koiraamme ovat Ellille tärkeitä. Se nukkuu edelleen kasassa niiden kanssa ja putsalee niiden korvia, niinkuin on aina tehnyt. Myös pentuja Elli hoivaa ja pesee ja leikkittää edelleen innokkaasti, niinkuin se on aina tehnyt. Ellin kanssa kasvaneen, sitä vain muutaman kuukauden nuoremman uroksemme pitkä poissaolo keväällä (nuorimman narttumme juoksun vuoksi) masensi Elliä selvästi, ja se tuntui taantuvan entisestään.

Helpotusta ruualla?

Tässä vaiheessa aloimme kuumeisesti etsiä jotain helpotusta Ellin vointiin. Koira tuntui aika ajoittain onnettomalta ja eksyneeltä, ihan kotioloissakin.

Internetistä, ulkomaisilta sivuilta haetun tiedon pohjalta ensiavuksi hankittiin eläinkaupasta vanhoille koirille tarkoitettuja C- ja E-vitamiinia sisältäviä tabletteja. Ja eläinlääkärin kautta hankittiin vanhoille koirille tarkoitettua "dementiaruokaa", jota saa vain reseptillä.

Vannomaan en mene, mutta muutaman kuukauden koekäytön perusteella näyttää siltä, että ruoka- ja ravinnekuuri tehoaa ainakin jossakin määrin - varsinaista paranemistahan ei ole edes luvassa. Elli on alkanut taas kuunnella, ja nyt se myös erottaa mistä ääni tulee. Sen saa taas huutamalla luokseen.

Nyt Elli on myös muiden koiriemme mukana iloisessa vastaanottokomiteassa, kun tulemme kotiin.

Elli-vanhus piristyy ruokinnalla

Dementoitunut mäykkymummo Elli elää nyt vetreää elämää kotonaan Tikkurilassa.

Keväällä, dementian havaitsemisen jälkeen aloitettiin erikoisruuan syöttäminen ja se on selvästi virkistänyt vanhaa rouvaa.

Kun uutta, vain eläinlääkäri reseptillä saatavaa Hill's Prescription Diet Canine b/d -ruokaa oli syöty monta viikkoa, kävi ihan selväksi että Elli on taas aktiivinen ja sosiaalinen. Pahimmillaan se vain nukkui yksikseen sängyssä kaikki päivät. Meillä olikin sitten kovin suuret odotukset, kun vihdoinkin kesällä saatiin Ellille hankittua myös reseptilääkettä koiran dementiaan. Olimme myös kuulleet ja lukeneet tarinoita siitä, miten dementia lääkkeen syöminen on muuttanut vanhoja koiria nopeasti taas pirteäksi lemmikiksi

Lääkkeen hankinnassa oli mutkia matkassa, koska Suomessa ei ole myynnissä koirille tarkoitettua dementia lääkettä. Onneksi juuri tuohon aikaan Kennelliiton Koiramme-lehdessä oli juttu, josta selvisi että koirien dementia lääkkeenä käytetään Suomessa selegiliiniä, joka on samaa ainetta, jota ihmisille käytetään lääkkeenä Parkinsonin tautiin.

Suomesta tätä ainetta saa apteekista nimellä Eldepryl tai Selegilin Generics. Molemmissa vaikuttava aine on selegiliini ja tabletteja saa 5 ja 10 milligramman kokoisina. Suositeltu annostus on 0,5-1 milligrammaa kiloa kohden kerran päivässä. Elli painaa noin viisi kiloa, ja lääkkeen syöttäminen sille aloitettiin varovasti. Elli sai alkuun vain puolikkaan 5 milligramman tabletista. Minkäänlaisia vaikutuksia, sen paremmin haittaa kuin hyötyäkään ei havaittu. Erityisesti niitä haittavaikutuksia tiedettiin pelätä, kun hollantilainen ystävä joutui lopettamaan mäykkyvanhuksensa lääkityksen haittavaikutusten vuoksi. Mutta meidän Elliä se lääkitys ei siis heilauttanut mihinkään suuntaan.

No, nostettiin annosta maksimiin, 5 milligrammaan, eli kokonaiseen tablettiin päivässä. Ei tullut haittoja mutta ei kyllä osata vielä sanoa, auttaako se lääke lainkaan. Tällaisten lääkkeiden vaikutus ei näy hetkessä, vaan niiden vaikutus kertaantuu pidemmän ajan kuluessa. Siksi ei sitä lääketä ole uskallettu lopettaakaan. Mahdolliset ikävät seuraukset kun huomataan ehkä vasta kuukausien päästä.

Ruoka ratkaisee

Meidän mielestämme Elli piristyi heti keväällä, kun se alkoi syödä sitä dementia ruokaa.

Dramaattisemmin ruuan vaikutus tuli esiin loppusyksystä, kun maahantuojalta loppui tämä erikoisruoka. Elli oli useamman viikon ilman erikoisruoonaansa, ja jo viikon kuluttua se alkoi höpertyä ihan silmissä.

Ruokaa ei vain ollut. Soittelimme pitkin eläinlääkäriasemia, muttei sitä löytynyt mistään.

Jotain piti yrittää, kun Elli-rukka alkoi taas vaelttaa levottomasti ympäri kämppeä. Häädässä muistettiin, että keväällä Ellille syötettiin ensiapuna C- ja E-vitamiinia ja kolesterolin alentamiseksi tarkoitettua kevytlevitettä. Samat aineet otettiin taas käyttöön ja Ellin olo näyttikin kohenevan muutamassa päivässä. Eli ilmeisesti ihan nuokin aineet auttavat. Tätä kirjoitettaessa, joulukuun alussa, uudet ruokasäkit on vihdoinkin juuri saatu, ja nyt on taas turvallisempi olo.

Meillä siis tuo ruoka näyttää olevan ratkaiseva Ellin voinnille. Tämä ei välttämättä päde kaikkiin, ihmisten dementiaasta tiedetään, että eri konstit ja lääkkeet tehoavat eri yksilöillä kovin eri tavoin.

Ja lisää ruokaa!

Syksyn aikana ymmärsimme myös ryhtyä ruokkimaan Elliä entistä useammin.

Ihmisilläkin dementia heikentää elimistön kykyä hyödyntää ravintoa. Ensimmäisissä kylissä olleet ystävät huomauttivat, että Elli on hyvässä, hoikassa kunnossa. Sitten panimme vielä merkille, että Elli vaeltelee keittiön tienoilla kaiken aikaa, kun olemme tulleet töistä. Ja on epätavallisen ahne kaiken syötävän perään. Siispä ryhdyttiin kokeilemaan ylimääräisiä ruokintoja. Nyt Elli saa ruokaa ainakin kolme kertaa päivässä. Elli ei ole lihonut yhtään, mutta enää se ei vaeltele levottomasti kaiken iltaa.

Ruoka vai lääkkeet?

Koirien dementia ruokana käytettävä nappularuoka tilataan eläinlääkäri kautta. Ruokasäkillä ei tule hintaa yhtään enempää kuin eläinkaupasta haettavalle hyvälaatuiselle nappularuualle. Ruualla lääkityksestä ei siis tule edes ylimääräisiä kuluja, ja sitä ruokaa voi antaa muillekin vanhoille koirille, ennalta ehkäisevänä.

Kaikille dementiaasta kärsiville se ruoka ei ehkä auta, sitä kannattaa kyllä kokeilla. Minun ymmärrykseni mukaan siitä ei ole ainakaan haittaa. Ja se on varmasti vaarattomampi vaihtoehto kuin lääke.

Ne selegiliinitabletit maksavat nykyisellä annostuksella vähän yli 10 euroa kuukaudessa, kun ne apteekista haetaan. Joten ei se lääkintäkään kalliiksi tule.

Tuula Hankkila

Artikkeli on julkaistu kaksiosaisena, Mäyräkoiramme -lehden numeroissa 2 ja 4, vuonna 2003.